

УДК 351.74: 65.012.32

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8\(36\)-284-294](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8(36)-284-294)

Троцький Руслан Сергійович кандидат педагогічних наук, начальник кафедри управління підрозділами Національної гвардії України, Київський інститут Національної гвардії України, Житомирське шосе, 19, м. Київ, 02000, тел.: (050) 991-30-33, <https://orcid.org/0009-0006-8584-8634>

Назарченко Сергій Олексійович заступник начальника науково-організаційного відділу, Національна академія Національної гвардії України, майдан захисників України, 3, м. Харків, 61001, тел.: (099) 776-36-61, <https://orcid.org/0009-0006-6829-1299>

АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

Анотація. В статті проведений аналіз окремих компонентів військового потенціалу, інтеграція отриманих результатів для формування загальної оцінки. В умовах повномасштабного вторгнення РФ однією з важливих задач є відсіч збройної агресії. Задача відсічі збройної агресії потребує раціонального розподілу сил та засобів, ресурсів держави. Існує велика кількість методик визначення військового потенціалу. Визначення військового потенціалу держави є складним і багатофакторним процесом, що включає аналіз різних компонентів, таких як економічний, технологічний, демографічний, геополітичний та військовий аспекти.

В статті розглянуті основні підходи та погляди зарубіжних фахівців на оцінку військового потенціалу держави. При оцінці можливостей країни використовуються різні методи та підходи, конкретний зміст яких варіюється в залежності від важливості тих чи інших факторів. Ці фактори, на думку зарубіжних фахівців, найбільшою мірою впливають на об'єктивність значень показників, що розраховуються на сучасному етапі. Методологічний апарат оцінки могутності держави є дуже різноманітним.

Узагальнені компоненти військового потенціалу, а саме: економічний, технологічний, демографічний, геополітичний та військовий. До військового компоненту віднесено: кількість військовослужбовців, структура військ, мобілізаційний потенціал, кількість і якість озброєння його технічний стан, запаси озброєння, бойова підготовка, освіта і кваліфікація, психологічна підготовка, логістична інфраструктура, матеріально-технічне забезпечення, здатність підтримки бойових дій.

Оцінка військового потенціалу держави є багатофакторним процесом, що включає комплексний аналіз економічних, технологічних, демографічних,

геополітичних і військових аспектів. Використання структурованої методики дозволяє отримати об'єктивну і всебічну оцінку, яка може бути використана для прийняття стратегічних рішень.

Комплексна оцінка військового компонента військового потенціалу держави вимагає аналізу багатьох аспектів, що охоплюють особовий склад, озброєння і техніку, підготовку і навчання, а також логістику і забезпечення. Важливо враховувати як кількісні, так і якісні показники, а також здатність держави до швидкої адаптації і модернізації своїх збройних сил у відповідь на нові виклики і загрози.

SWOT-аналіз дозволяє систематизувати інформацію про військовий потенціал держави, виявити ключові сильні та слабкі сторони, можливості для розвитку і зовнішні загрози. Такий підхід допомагає розробити більш ефективну стратегію розвитку збройних сил, орієнтовану на зміцнення обороноздатності і підвищення безпеки держави.

Ключові слова: військовий потенціал, сили безпеки і оборони, мобілізаційний потенціал, структура військ.

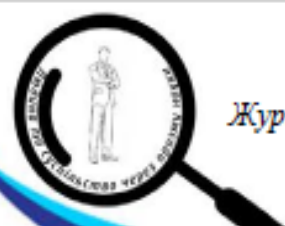
Trotsky Ruslan Serhiyovych candidate of pedagogical sciences, Head of the department of management of units of the National Guard of Ukraine, Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, Zhytomyrske Shosse, 19, Kyiv, 02000, tel.: (050) 991-30-33, <https://orcid.org/0009-0006-8584-8634>

Nazarchenko Serhiy Oleksiyovych deputy head of the scientific and organizational department, National Academy of the National Guard of Ukraine, Maidan Zahysnykiv Ukrainy, 3, Kharkiv, 61001, tel.: (099) 776-37-71, <https://orcid.org/0009-0006-6829-1299>

ASPECTS OF DETERMINING THE MILITARY POTENTIAL OF THE STATE

Abstract. The article analyzes individual components of the military potential, integrates the obtained results to form an overall assessment. In the conditions of a full-scale invasion of the Russian Federation, one of the important tasks is to repel armed aggression. The task of repelling armed aggression requires a rational distribution of forces and means, resources of the state. There are a large number of methods for determining military potential. Determining the military potential of a state is a complex and multifactorial process that includes the analysis of various components, such as economic, technological, demographic, geopolitical and military aspects. The article examines the main approaches and views of foreign experts on the assessment of the state's military potential. Various methods and approaches are used when assessing the country's capabilities, the specific content of which varies depending on the importance of certain factors. These factors,

according to foreign experts, have the greatest influence on the objectivity of the values of the indicators calculated at the current stage. The methodological apparatus for assessing the power of the state is very diverse.

Generalized components of military potential, namely: economic, technological, demographic, geopolitical and military. The military component includes: the number of servicemen, the structure of the troops, the mobilization potential, the quantity and quality of weapons, their technical condition, stockpiles of weapons, combat training, education and qualification, psychological training, logistical infrastructure, logistical support, and the ability to support combat operations. Assessing the military potential of a state is a multifactorial process that includes a comprehensive analysis of economic, technological, demographic, geopolitical, and military aspects. The use of a structured methodology allows you to get an objective and comprehensive assessment that can be used to make strategic decisions. A comprehensive assessment of the military component of the state's military potential requires the analysis of many aspects, covering personnel, weapons and equipment, training and training, as well as logistics and support. It is important to take into account both quantitative and qualitative indicators, as well as the state's ability to quickly adapt and modernize its armed forces in response to new challenges and threats.

SWOT-analysis allows you to systematize information about the military potential of the state, identify key strengths and weaknesses, opportunities for development and external threats. This approach helps to develop a more effective strategy for the development of the armed forces, aimed at strengthening the defense capability and increasing the security of the state.

Keywords: military potential, security and defense forces, mobilization potential, military structure.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабного вторгнення рф однією з важливих задач є відсіч збройної агресії. Задача відсічі збройної агресії потребує раціонального розподілу сил та засобів, ресурсів держави. Існує велика кількість методик визначення військового потенціалу. Визначення військового потенціалу держави є складним і багатофакторним процесом, що включає аналіз різних компонентів, таких як економічний, технологічний, демографічний, геополітичний та військовий аспекти.

Військові фахівці під час оцінювання військового потенціалу використовують як правило кількісні характеристики, а саме потенціал підрозділів, з'єднань, який виражається у їх спроможностях [1-2]. Фахівці з державного управління оцінюють військовий потенціал держави як комплексну якісну характеристику [3, 5].

Оцінювання військового потенціалу держави дозволить визначити раціональні шляхи розвитку військової складової сил безпеки та оборони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань військового потенціалу держави розглянуті в працях таких вчених, як: Якубов В.О., Дембовський Б.М., Багінський М.М., Семененко О.М., Мунтіян В.І., Балахонцев Н.І., Литвиненко О.І., Кнорр К., Клиффорд Г., Стінгер Д., Фуке В., Клайн Р., Телліс Е., та ін.

Мета. Аналіз окремих компонентів військового потенціалу, інтеграція отриманих результатів для формування загальної оцінки.

Виклад основного матеріалу. При оцінці можливостей країни використовуються різні методи та підходи, конкретний зміст яких варіюється в залежності від важливості тих чи інших факторів. Ці фактори, на думку зарубіжних фахівців, найбільшою мірою впливають на об'єктивність значень показників, що розраховуються на сучасному етапі. Методологічний апарат оцінки могутності держави є дуже різноманітним [4].

У 50-х роках минулого століття професор Принстонського університету Клаус Кнорр визначав національну міць як поняття, що включає економічні можливості, адміністративну конкурентоспроможність та здатність країни до військової мобілізації.

У 1960 році професор Кембриджського університету Герман Клиффорд запропонував складний, нелінійний, багатоваріантний коефіцієнт для оцінки національної могутності. Цей коефіцієнт відображає спроби ідентифікувати дискретні змінні та специфікувати їх взаємозв'язки, вираз (1).

$$P = N(L + C + I + M) \quad (1)$$

де: P – міць держави;
N – ядерні можливості;
L – територія;
C – населення;
I – індустріальний базис;
M – розміри військових ресурсів [4].

N, L, C, I, M – є показниками, що формують міць держави. У рівнянні (1) центральним параметром виступають ядерні можливості держави, що відображають особливу важливість для національної сили факту володіння ядерним озброєнням. Проте формула досі застосовується у низці досліджень, де деякі параметри, що становлять індустріальний базис, наприклад видобуток вугілля та нафти, замінено рівнем виробленої енергії.

У 1963 році професором Девідом Стінгером було запроваджено комбінований показник національних можливостей, отриманий у рамках наукового проекту, спрямованого на розробку нових кількісних критеріїв оцінки ефективності міжнародної діяльності. Показник включав три ряди параметрів, що дозволяють прогнозувати національні можливості на близько-строкову, середньострокову та довгострокову перспективу. Параметри

короткострокової перспективи відбивалися військовою потужністю, що включає військові витрати, чисельність ЗС. Середньострокова перспектива визначалася рівнем виробничої діяльності (виробництвом чавуну та сталі, споживанням електроенергії), а довгострокова – демографічними факторами (населення, рівень урбанізації).

У 1965 році професор Вільгельм Фуке ввів багатоваріантний коефіцієнт, який дозволяв виводити показник національної могутності на основі трьох субнаціональних змінних чисельність населення, виробництво енергії та сталі, що відображають матеріальні (кількісні) показники. У той же час, облік якісних показників не передбачався зовсім. У 1975 році своє рівняння (2) за розрахунком "підтвердженої" національної могутності, яке ряд зарубіжних дослідників відносять до першої спроби обчислити комплексну міць держави, запропонував Рей Клайн [4].

Показники населення та території, економічних можливостей, військової могутності відбивають вплив на міць держави об'єктивних, тобто кількісних, факторів, коефіцієнт національної стратегії та воля до досягнення цілей національної стратегії – суб'єктивні, тобто якісні фактори.

$$P = (C + E + M) \cdot (S + W) \quad (2)$$

де: P – міць держави;

C - населення та територія;

E – економічні можливості;

M – військова міць;

S – коефіцієнт національної стратегії;

W - воля щодо досягнення цілей національної стратегії [4].

C, E, M, S, W – є показниками, що формують міць держави. На думку китайських учених, основними недоліками цієї, по суті статичної, формули були труднощі обліку технологічного та наукового рівня розвитку держави, неможливість прогнозування змін національної могутності на перспективу, а також некоректне використання деяких якісних показників.

Проте запропонований метод отримав розвиток у працях Ешлі Телліса та інших вчених з корпорації RAND. Власне сама робота була ініційована наприкінці минулого століття. Тоді заступник начальника штабу сухопутних військ США з розвідки поставив завдання провести дослідження впливу змін геополітичної обстановки, що відбуваються у світі, соціальної та технічної складових на стан і формування національної могутності держави. Подібна постановка завдання була обумовлена недосконалістю існуючих методик та підходів. Як приклад наводилися СРСР та Ірак. Перший за більшістю застосовуваних у той час показників мав високі можливості, але розпався в результаті внутрішніх проблем, другий, який також мав досить високий рівень сукупного показника національної могутності, не пройшов перевірку війною.

Ці приклади і дозволили припустити, що крім таких загальноприйнятих показників національної могутності, як ВВП, рівень щорічного економічного зростання та інших, повинні розглядатися важливіші питання, наприклад стан ВПК у світі та регіоні, здатність країни до впровадження інновацій, стан внутрішньої економіки, соціальних інститутів, відносин у ланці держава-суспільство, якість освіти, стан науки тощо. Якогось розрахункового рівняння чи результатів підрахунку порівняння міжнародних показників авторським колективом запропоновано не було. Пізніше рівняння Рея Клайна було доповнено, і японською науковою школою, наприклад, до коефіцієнта C , що відображав чисельність населення і територію, було додано рівень володіння природними ресурсами. Економічні можливості включали як валовий національний продукт, а й щорічне зростання, рівень промислового виробництва, розвитку сільського господарства та бізнесу. Крім того, були додані показники, що відображають можливості як внутрішньої, так і зовнішньополітичної діяльності. Проте і цей підхід зазнав серйозної критики з боку наукової спільноти. Зокрема, серед недоліків відзначалися обмеженість запропонованих для оцінки показників. Звичайно, не залишилася осторонь і китайська академія наук, співробітники якої серед інших розробили систему з восьми основних чинників та 64 показників. Для обробки даних використовувався знову ж таки інтегральний кількісний метод Клайна, що дозволяв після підсумовування всіх показників набувати значення комплексної могутності держави та на її основі здійснювати ранжування країн. Крім цього, існує безліч інших методів та способів розрахунку, що дозволяють з тим чи іншим ступенем точності визначити потенціал країни. Проте майже всі представлені формули показують лише залежність потенціалу країни від певних показників, найбільш значущих, на думку їх розробників, в даний час, тобто є деякі функціональні залежності, що вимагають спеціальних методів розрахунку. Крім того, жоден з підходів не дає точної відповіді на поставлене питання, а зіставлення результатів, отриманих з використанням різних методів дослідження, вказує просто на суттєвий характер розкиду отриманих оцінок [4].

Зарубіжні дослідники відзначають неоднозначність одержуваних результатів оцінювання потенціалу країни через труднощі врахування всього різноманіття факторів та показників. Крім того, більшість існуючих методів дозволяє проводити оцінку могутності держави лише в порівнянні з іншими або у відсотковому співвідношенні від обсягів загальносвітових ресурсів, тобто отримувати не абсолютні значення величі, що розраховуються, а лише відносні. Але навіть у цьому випадку результати подібних оцінок найчастіше відображають не реальний стан справ, а ідеологізовану та політизовану позицію зацікавлених сторін.

Оцінка військового компонента є ключовою частиною визначення військового потенціалу держави, оскільки вона безпосередньо стосується наявних ресурсів і можливостей збройних сил для забезпечення національної

безпеки. Військовий компонент складається з декількох основних аспектів, які охоплюють особовий склад, озброєння і техніку, підготовку і навчання, а також логістику і забезпечення.

Узагальнення компоненти військового потенціалу, на думку авторів, можна представити:

1. Економічний компонент:

- Військові витрати. Розмір військового бюджету, частка ВВП, що виділяється на оборону;
- Індустріальна база: Потужності та можливості оборонної промисловості, рівень технологічного розвитку;
- Фінансова стабільність: Економічна стійкість, доступ до фінансових ресурсів для підтримки військових витрат.

2. Технологічний компонент:

- Рівень технологій: Доступ до сучасних військових технологій, рівень розвитку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР);
- Інновації: Здатність до впровадження нових технологій, інноваційний потенціал.

3. Демографічний компонент:

- Населення: Кількість населення, структура за віком, здатність до мобілізації;
- Освіта і кваліфікація: Рівень освіти, підготовка і кваліфікація військовослужбовців.

4. Геополітичний компонент:

- Географічне положення: Стратегічне розташування, доступ до природних ресурсів;
- Політична стабільність: Внутрішня політична стабільність, міжнародні альянси і союзи.

5. Військовий компонент:

5.1. Особовий склад:

Кількість військовослужбовців:

- Загальна чисельність збройних сил, включаючи сухопутні війська, військово-морські сили, військово-повітряні сили, а також резервні та спеціальні підрозділи;
- Кількість активного особового складу та резервістів, здатних до мобілізації в короткий термін.

Структура військ:

- Організаційна структура збройних сил, включаючи рівень командування, розподіл за видами та родами військ, наявність спеціалізованих підрозділів (наприклад, військ зв'язку, розвідки, логістики тощо);
- Баланс між різними видами військ (сухопутні війська, військово-морські сили, військово-повітряні сили) для забезпечення всебічної оборони.

Мобілізаційний потенціал:

- Здатність держави до швидкої мобілізації резервістів та залучення цивільного населення до оборони в разі військової загрози;

- Наявність планів мобілізації та їх регулярне оновлення і тестування.

5.2. озброєння і техніка:

Кількість і якість озброєння:

- Сучасність та технологічний рівень наявного озброєння, включаючи стрілецьку зброю, артилерію, бронетехніку, авіацію, військові кораблі та підводні човни;

- Наявність високотехнологічних систем озброєння, таких як ракетні комплекси, безпілотні літальні апарати, системи ППО і ПРО, кіберзброя тощо.

Технічний стан:

- Рівень зношеності техніки, середній вік основних бойових систем, частота і якість технічного обслуговування та ремонту;

- Наявність програм модернізації озброєння і техніки, регулярне впровадження нових технологій.

Запаси озброєння:

- Обсяг і різноманітність запасів боєприпасів, палива, запчастин та інших критично важливих матеріалів для забезпечення безперервної бойової готовності.

- Здатність до швидкого поповнення запасів у разі інтенсивних бойових дій.

5.3. Підготовка і навчання:

Бойова підготовка:

- Рівень підготовки військовослужбовців, включаючи регулярність та інтенсивність бойових навчань, тренувань та маневрів;

- Наявність навчальних центрів, полігонів та інших об'єктів для проведення комплексної бойової підготовки.

Освіта і кваліфікація:

- Рівень освіти та професійної підготовки офіцерського складу і рядових військовослужбовців;

- Наявність військових академій, училищ і курсів підвищення кваліфікації для постійного розвитку професійних навичок.

Психологічна підготовка:

- Здатність військовослужбовців до дій в умовах бойового стресу, наявність програм психологічної підтримки і реабілітації;

- Підготовка до дій у надзвичайних ситуаціях та в умовах асиметричної війни.

5.4. Логістика і забезпечення:

Логістична інфраструктура:

- Наявність розвиненої логістичної інфраструктури, включаючи бази зберігання, транспортні мережі, системи постачання та розподілу ресурсів;

- Здатність до швидкого розгортання логістичних мереж у разі бойових дій.

Матеріально-технічне забезпечення:

- Ефективність системи постачання збройних сил усім необхідним для виконання бойових завдань.

- Наявність стратегічних резервів і планів їх поповнення.

Підтримка бойових дій:

- Здатність забезпечувати бойові дії в умовах тривалих конфліктів, включаючи підтримку техніки, медичне забезпечення, евакуацію поранених та інших необхідних заходів;

- Наявність систем управління, контролю і зв'язку для координації дій різних підрозділів.

У якості інструмента стратегічного планування, для аналізу військового потенціалу держави, в статті пропонується SWOT-аналіз, який допомагає виявити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, що впливають на обороноздатність держави. Це дозволяє урядам і органам військового планування краще зрозуміти свої позиції та розробити відповідні стратегії для підвищення військового потенціалу.

SWOT-аналіз військового потенціалу держави представлено в таблиці 1 (розробка авторів).

Таблиця 1

SWOT-аналіз військового потенціалу держави

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1	2
<p>1. Розвинена військова промисловість: Наявність потужної оборонної промисловості, здатної виробляти сучасні види озброєння та техніки. Високий рівень технологічного розвитку та інновацій у військовій сфері.</p> <p>2. Професійна армія: Високий рівень підготовки особового складу, наявність досвідчених військових фахівців. Ефективна система військової освіти і тренувань.</p> <p>3. Стратегічні резерви: Наявність значних запасів озброєння, боєприпасів, палива та інших ресурсів для тривалих бойових дій. Розвинена інфраструктура для зберігання і управління резервами.</p> <p>4. Сучасні системи управління та зв'язку: Використання передових технологій для командування і контролю військовими операціями. Наявність надійних і захищених систем зв'язку.</p>	<p>1. Обмежені фінансові ресурси: Недостатнє фінансування оборонного сектору, залежність від зовнішніх джерел фінансування. Високі витрати на утримання та модернізацію озброєння і техніки.</p> <p>2. Зношеність техніки: Високий рівень зношеності основних бойових систем, потреба в модернізації або заміні. Обмежені можливості для швидкого оновлення озброєння.</p> <p>3. Вразливість до кібератак: Невисокий рівень кібербезпеки, можливість атак на критичну військову інфраструктуру. Недостатнє інвестування в системи кіберзахисту.</p> <p>4. Політична нестабільність: Внутрішні політичні конфлікти і нестабільність можуть впливати на боєздатність збройних сил. Низький рівень громадської підтримки військових витрат.</p>

Продовження таблиці 1

1	2
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<p>1. <i>Міжнародна співпраця:</i> Поглиблення співпраці з міжнародними військовими альянсами (наприклад, НАТО) для посилення обороноздатності. Отримання військової допомоги, технологій та тренувань від союзників.</p> <p>2. <i>Технологічний розвиток:</i> Інвестування в новітні військові технології, такі як дрони, кіберзброя, штучний інтелект. Розвиток власних дослідницьких і конструкторських центрів для створення передових систем озброєння.</p> <p>3. <i>Розширення мобілізаційного потенціалу:</i> Поліпшення системи підготовки резервістів і збільшення мобілізаційних ресурсів. Впровадження програм військової підготовки для цивільного населення.</p> <p>4. <i>Поліпшення кібербезпеки:</i> Розробка і впровадження передових систем захисту від кібератак. Підвищення рівня обізнаності і підготовки персоналу в сфері кібербезпеки.</p>	<p>1. <i>Зовнішні військові загрози:</i> Зростання військової активності з боку сусідніх держав або інших потенційних противників. Ризик виникнення конфліктів на кордонах або участі в регіональних конфліктах.</p> <p>2. <i>Економічні кризи:</i> Вплив глобальних або регіональних економічних криз на здатність держави фінансувати військові витрати. Зниження інвестицій у військову сферу через економічні проблеми.</p> <p>3. <i>Кібератаки:</i> Постійна загроза кібератак з боку державних або недержавних акторів. Можливість компрометації критичної військової інфраструктури і втрати секретних даних.</p> <p>4. <i>Тероризм і асиметричні загрози:</i> Зростання загрози терористичних атак на військові та цивільні об'єкти. Використання противником асиметричних методів ведення війни, включаючи партизанську тактику та інформаційні операції.</p>

Висновки. Оцінка військового потенціалу держави є багатофакторним процесом, що включає комплексний аналіз економічних, технологічних, демографічних, геополітичних і військових аспектів. Використання структурованої методики дозволяє отримати об'єктивну і всебічну оцінку, яка може бути використана для прийняття стратегічних рішень.

Комплексна оцінка військового компонента військового потенціалу держави вимагає аналізу багатьох аспектів, що охоплюють особовий склад, озброєння і техніку, підготовку і навчання, а також логістику і забезпечення. Важливо враховувати як кількісні, так і якісні показники, а також здатність держави до швидкої адаптації і модернізації своїх збройних сил у відповідь на нові виклики і загрози.

SWOT-аналіз дозволяє систематизувати інформацію про військовий потенціал держави, виявити ключові сильні та слабкі сторони, можливості для розвитку і зовнішні загрози. Такий підхід допомагає розробити більш ефективну стратегію розвитку збройних сил, орієнтовану на зміцнення обороноздатності і підвищення безпеки держави.

Література:

1. Якубов, В.О. Методика визначення бойових можливостей механізованих (танкових) підрозділів, частин, з'єднань: Учбовий посібник / В.О. Якубов, Б.М. Дембовський, М.М. Багінський – К.: Національна Академія Оборони України. 2000. – 110 с.
2. Семененко О.М. Методологічні основи воєнно-економічного супроводження програм розвитку Збройних Сил України: дис. докт. військ. наук: 20.01.05. /О.М. Семененко. – Київ: ЦНДІ ЗС України, 2018. – 640 с.
3. Мунтіян В.І. Економіка та оборонні витрати: аналіз зарубіжних досліджень і український шлях розвитку: монографія. /В.І. Мунтіян. – К. : НДФІ, 1998. – 463 с.
4. Балахонцев Н.І. Зарубежные методы оценки потенциала стран / Н.І. Балахонцев // Зарубежное военное обозрение. – 2010. – № 11. – С. 101-114.
5. Литвиненко О.І. Основні підходи до визначення воєнного потенціалу держави та його системоутворюючих складових /О.І. Литвиненко// Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 44. – С. 273-276.

References:

1. Yakubov, V.O., Dembovskiy, B.M., & Bahinskyi, M.M. (2000). *Metodyka vyznachennia boiovykh mozhlyvostei mekhanizovanykh (tankovykh) pidrozdiliv, chastyn, ziednan [Methodology for determining the combat capabilities of mechanized (tank) units, parts, and formations]* К.: Natsionalna Akademiia Oborony Ukrainy [in Ukrainian].
2. Semenenko, O.M. (2018). *Metodolohichni osnovy voienno-ekonomichnoho suprovodzhennia prohran rozvytku Zbroinykh Syl Ukrainy [Methodological foundations of military and economic support of development programs of the Armed Forces of Ukraine] thesis dr. troops of science.* Kyiv: TsNDI ZS Ukrainy [in Ukrainian].
3. Muntiiian, V.I. (1998). *Ekonomika ta oboronni vytraty: analiz zarubizhnykh doslidzhen i ukraiynskiy shliakh rozvytku [Economy and defense spending: analysis of foreign studies and the Ukrainian path of development]*. Kyiv: NDFI [in Ukrainian].
4. Balakhontsev, N.I. (2010). *Zarubezhnie metody otsenky potentsyala stran [Foreign methods of assessing the potential of countries]*. *Zarubezhnoe voennoe obozrenie – Foreign Military Review*, 11, 101-114 [in Russian].
5. Lytvynenko, O.I. (2013). *Osnovni pidkhody do vyznachennia voiennoho potentsialu derzhavy ta yoho systemoutvoriuiuchykh skladovykh [Basic approaches to determining the military potential of the state and its system-forming components]*. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Collection of scientific works of the Military Institute of Taras Shevchenko Kyiv National University*, 44, 273-276 [in Ukrainian].